

Zpravodaj

1 2015

VÝSTAVY V GALERII ROBERTA GUTTMANNA

Orient v Čechách? Židovští uprchlíci za první světové války (28. srpna 2014 – 1. února 2015)

V první únorový den skončila v Galerii Roberta Guttmanna výstava o osudech uprchlíků v době první světové války, kterou muzeum uspořádalo ke stému výročí vypuknutí válečného konfliktu. Výstava sledovala osudy židovských uprchlíků do českých zemí na pozadí uprchlické politiky státu, vzniku uprchlických táborů a činnosti pomocných organizací. Návštěvníkům představila v České republice dosud nezveřejněné fotografie zachycující život uprchlíků, jejich ubytování či uprchlické tábory, ale i namluvené úryvky z dobových kronik a tisku.

Aranžovaná fotografie židovských uprchlíků v barákovém táboře v Německém (dnes Havlíčkově) Brodu 1915-1917. © ŽMP

Zmařené naděje. Poválečné Československo jako křižovatka židovských osudů (25. února – 23. srpna 2015)

Porážka hitlerovského Německa a konec druhé světové války v Evropě znamenaly i konec genocidy osob, které byly na základě zákonů platných na územích ovládaných nacistickým Německem či jeho spojenci označeny za Židy či tzv. židovské míšence. Přeživší z českých zemí se postupně vraceli domů a začínali nový život.

Nová výstava představuje málo známé aspekty historie českých zemí po druhé světové válce spojené s návratem přeživších z koncentračních táborů a tranzitem desetitisíců židovských uprchlíků přes naše území. Tematicky tak navazuje na předchozí výstavu *Orient v Čechách? Židovští uprchlíci za první světové války*, která 20. století uvedla jako éru uprchlíků.

Autor výstavy Martin Šmok s ministryní práce a sociálních věcí Michaelou Marksovou Tominovou a ředitelem ŽMP Leo Pavlátem na vernisáži

Mezi exponáty jsou k vidění unikátní dobové dokumenty a fotografie dokládající obnovování náboženského života v Čechách bezprostředně po roce 1945. Expozici doplňují rovněž videozáznamy rozhovorů s pamětníky.

Výstava byla zahájena vernisáží 25. února 2015. Úvodní slovo pronesl autor výstavy, dokumentarista Martin Šmok (USC Shoah Foundation).

Židovské muzeum v Praze – Galerie Roberta Guttmanna, U Staré školy 3, Praha 1
Otevřeno denně kromě sobot a židovských svátků 9–18 h.

Oslava židovského svátku Chanuka, Praha, prosinec 1945

Připravujeme

Osvětimské album
(19. 5. – 20. 9. 2015)

Výstava bude prezentovat všech téměř 200 fotografií z tzv. *Osvětimského alba* (resp. jeho kopie), unikátního dokumentu z roku 1944, zachycujícího systematickou likvidaci evropských Židů. Ačkoliv jsou na fotografiích zachyceni převážně občané předválečného Československa z Podkarpatské Rusi, nebyl doposud v České republice tento soubor fotografií vystaven. Výstava se uskuteční v *Domě fotografie* (specializované galerii zaměřené především na fotografii), který je součástí *Galerie hlavního města Prahy*. Tento nově zrekonstruovaný dvoupatrový výstavní prostor v centru Prahy, v domě navrženém slavným architektem *Friedrichem Lehmannem*, postaveném v roce 1937, je ideálním místem pro výstavu tohoto typu. *Židovské muzeum v Praze* je partnerem výstavy, pro kterou poskytne nové tisky z negativů pořízených v roce 1947. Muzeum se zároveň bude finančně podílet na realizaci výstavy.

Dům fotografie, Revoluční 5, Praha 1

Fotografie z tzv. *Osvětimského alba*

SEMINÁŘE A KONFERENCE

Seminář o uprchlících v moderních dějinách a ve výuce dějepisu (16. – 17. ledna 2015)

Cílem dvoudenního semináře bylo seznámit učitele českých a moravských škol na příkladu židovských uprchlíků s tématem uprchlictví nejen ve 20. století, ale i v současnosti. Seminář reagoval na zjištění, že téma migrace a uprchlíků nehraje v českých kurikulárních dokumentech, stejně jako ve vzdělávací praxi, téměř žádnou roli. Bezprostředním podnětem pro uspořádání semináře byla možnost využít výstavy v Galerii Roberta Guttmanna *Orient v Čechách? Židovští uprchlíci za první světové války*, jejímž cílem bylo seznámit návštěvníky s tímto zapomenutým prvním významným setkáním obyvatel českých zemí s uprchlíky.

Učitelé na výstavě *Orient v Čechách? Židovští uprchlíci za první světové války*

Seminář byl kromě návštěvy výstavy realizován formou kombinace přednášek a diskusí s odborníky, představení a vyzkoušení metodických materiálů a setkání s uprchlíky a pracovníky organizací na pomoc uprchlíkům.

Problematika uprchlictví byla představena jak na konkrétních vlnách židovských uprchlíků do českých zemí, uprchlících z Německa a Rakouska ve třicátých letech 20. století či uprchlících do poválečného Československa, tak i obecně z hlediska definice uprchlíka, jeho postavení v národních státech, mezinárodních konvencí na ochranu uprchlíků či národního azylového práva.

Pro zcela bezprecedentní zájem učitelů Židovské muzeum v Praze plánuje (předběžně na duben) druhý seminář na téma uprchlíků a migrace. Semináře uskutečňujeme s laskavou podporou Heinrich Böll Stiftung.

Téma holocaustu v českých médiích – seminář pro novináře (9. března 2015)

Dne 9. března 2015 muzeum uspořádalo v partnerství s IHRA a USC Shoah Foundation seminář pro novináře. Účastníci semináře se zamýšleli nad tím, jakým způsobem je v českých médiích prezentován holocaust (šoa) a jak specializované paměťové a vzdělávací instituce mohou přispět k lepšímu pochopení tohoto tématu a jeho aktuálních souvislostí i k jeho kvalitnímu publicistickému ztvárnění. Na semináři uvedeném ředitelem ŽMP Leo Pavlátlem vystoupil Michal Frankl s příspěvkem o historických výročích. Na konkrétní práci novináře upozornila v praktické ukázce novinářka Lidových novin Judita

Matyášová. Martin Šmok hovořil o možném udržování protizidovských stereotypů v novinářské praxi. Hojně navštívený seminář byl zakončen diskuzí mezi novináři a zástupci paměťových institucí.

Novinářka Judita Matyášová hovoří k účastníkům semináře

Stopy židovských dějin a holocaustu v archivech České republiky

Společný workshop EHRI, Yerusha a projektu „Hranice paměti“ pro archiváře (30. – 31. března 2015)

Cílem workshopu bylo zhodnocení stavu archivního bádání a dokumentace židovských dějin a holocaustu v České republice a podnětí hlubší spolupráce na probíhajících mezinárodních projektech v této oblasti. Do diskuze se zapojili odborníci z českých regionálních i centrálních archivů, z archivů zaměřených na židovské dějiny a holocaust, z Evropské infrastruktury pro výzkum holocaustu a historici z České republiky i ze zahraničí. Jedním z cílů workshopu bylo také informovat české archiváře o možnostech spolupráce a rozšířit jejich povědomí o mezinárodních výzkumných strukturách.

Workshop se konal v rámci tří spolu souvisejících archivních badatelských projektů realizovaných Židovským muzeem v Praze:

- **Evropská infrastruktura pro výzkum holocaustu** (European Holocaust Research Infrastructure, EHRI), projekt, jehož úkolem je vytvořit rozsáhlý portál informací k evropským archivním fondům a sbírkám týkajícím se holocaustu (www.ehri-project.eu)
- Projekt **Yerusha** podporovaný The Rothschild Foundation, který se zaměřuje na průzkum judaik v archivních fondech a sbírkách (www.yerusha.eu)
- **Hranice paměti. Dokumentace jmen a osudů obětí holocaustu ze Sudet**, projekt podporovaný Claims Conference (www.claimscon.org)

Účastníci workshopu, který se konal ve spolupráci s Národním archivem a v jeho prostorách, se tak mohli – kromě jiného – seznámit s výsledky projektu EHRI a s plány na vybudování portálu archivních pramenů k židovským dějinám v rámci projektu Yerusha. Pracovníci českých archivů prezentovali typy pramenů, které přispívají k poznání židovských dějin a holocaustu, a mohli se seznámit s netradičními digitálními projekty či digitálními komunitními archivy. Neal Guthrie z Muzea holocaustu ve Washingtonu zde například prezentoval World Memory Project, který využívá crowdsourcing pro vypsání jmen obětí holocaustu z archivních pramenů. Zvláštní panel pak byl věnován dokumentaci jmen obětí holocaustu, a to se zvláštním zaměřením na oblast pohraničí. Workshop také ukázal další potřebu rozvíjení spolupráce archivářů a specializovaných výzkumných institucí a infrastruktury a podpory digitálních technologií a jejich znalostí v oblasti archivnictví.

CO NOVÉHO V ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ A KULTURU

TLV24

Výstavy v prostorách Oddělení pro vzdělávání a kulturu ŽMP pro rok 2015 zahájila 20. ledna vernisáž výstavy fotografií Pavlína Schulz, spoluautorky projektu TLV24, v němž se spolu s architektem Danielem Zissem snaží přiblížit každodenní Tel Aviv a jeho obyvatele. Výstava zachycuje několik vybraných míst v Tel Avivu a zkoumá, jak se tato místa mění během dne, jakou mají roli ve fungování města, jakou mají atmosféru a čím jsou pro Tel Aviv specifická.

Z výstavy Pavlína Schulz

A uprostřed Země byl oheň

Prestížní událostí únorového programu byla projekce dokumentárního filmu *A uprostřed Země byl oheň* dne 17. února. Film rakouského filmaře a spisovatele Bernharda Hetzenauera je věnován psychologce Věře Kohnové, již se na poslední chvíli podařilo uprchnout z předválečné Evropy do jihoamerického Ekvádoru. Zde se uplatnila jako herečka, zprvu ve své mateřštině, později ve španělštině. Zatímco na jevišti slavila úspěchy, v soukromí musela čelit své schizofrenii. Cesta do hlubin vlastní duše ji přivedla k psychologii, která se stala jejím životním povoláním. Jako psychoterapeutka byla však i ve svém novém domově konfrontována s traumaty kolektivní bestiality, před níž kdysi unikla, s jizvami, jimiž barbarství poznamenalo nejen své oběti, ale i pachatele, jejich nejbližší a jejich děti. K naší radosti se uvedení filmu ujala ředitelka *Rakouského kulturního fóra* Natascha Grilj.

Záběr z dokumentárního filmu *A uprostřed Země byl oheň*

In memoriam Jiřího Fiedlera

Dne 16. března se v prostorách Oddělení pro vzdělávání a kulturu ŽMP konal vzpomínkový večer k nedožitým osmdesátinám překladatele a znalce židovských památek Jiřího Fiedlera, jehož loňská násilná smrt nás všechny hluboce zasáhla. Hlavními protagonisty večera byli jeho blízcí přátelé z předrevolučních let, překladatel z chorvatštiny Dušan Karpatský a ředitel Židovského muzea v Praze Leo Pavlát. Ať již se jednalo o ukázky ze soukromé korespondence v podání herečky Táni Fischerové nebo vzpomínky hostů, atmosféra se spíše než ve stínu okolností jeho smrti nesla v duchu neobyčejně bohaté, nesmírně vtipné a vynalézavé osobnosti Jiřího Fiedlera. Jeho smrt neznamená pouze tragický zásah do života jeho blízkých, ale i nenahraditelnou ztrátu na poli bádání o židovských památkách v Čechách a na Moravě.

Jiří Fiedler

Naše 20. století – malé i velké dějiny očima pamětníků

Velké návštěvnosti se těší pamětnický cyklus Naše 20. století moderovaný Petrem Sokolem, v jehož průběhu představujeme každý měsíc dvojici pamětníků holocaustu a jejich vzpomínky na léta předválečná, válečná i poválečná. Cyklus umožňuje široké veřejnosti osobní setkání s lidmi, kteří prožili útrapy nacistické perzekuce a pro svůj židovský původ mnohdy čelili dalšímu příkoří ze strany komunistického režimu, nebo se rozhodli pro nelehký osud emigrantů. Jejich vyprávění je zaznamenáváno na kamery a poté zveřejněno na [YouTube kanálu](#) muzea.

V prvních měsících roku 2015 naše pozvání přijaly paní Eva Keulemansová-Smolková, Helga Hošková, Edita Kosinová, Doris Grozdanovičová, Eva Štichová a Dagmar Lieblová.

Pamětnice Eva Štichová a Dagmar Lieblová s moderátorem Petrem Sokolem

Pozvánka na další setkání v rámci cyklu Naše 20. století

Středa 29. dubna 2015 v 18 hod.

Naše pozvání přijali **Michaela Vidláková a Pavel Werner**.

Oddělení pro vzdělávání a kulturu Židovského muzea v Praze
Maiselova 15, Praha 1, 3. patro. Tel. 222 325 172
Vstup volný.

Výstava v Oddělení pro vzdělávání a kulturu

Paměť, vzpomínání, připomínání...

(11. března – 14. dubna)

Práce účastníků XVI. ročníku výtvarné soutěže Památníku Terežín.

Oddělení pro vzdělávání a kulturu Židovského muzea v Praze
Maiselova 15, Praha 1, 3. patro. Tel. 222 325 172
Otevřeno: PO–ČT 14–16 h, PÁ 10–12 h, během večerních pořadů a po domluvě

DOBROVOLNÍCI PRO MUZEUM

V Židovském muzeu v Praze funguje již řadu let dobrovolnický program. V jeho rámci pomáhají dobrovolníci v jednotlivých odděleních, například při organizaci večerních pořadů v Oddělení pro vzdělávání a kulturu, v archivu či ve sbírkovém oddělení. Od března 2015 začali dobrovolníci pomáhat i v expozicích muzea, konkrétně v Pinkasově synagoze. Zde pomáhají návštěvníkům především s orientací v expozici či hledáním jmen českých a moravských obětí šoa.

Dobrovolníci pomáhají v expozici Pinkasovy synagogy (8. březen 2015)

PROPOJIT ARCHIVNÍ FRAGMENTY

Evropská infrastruktura pro výzkum holocaustu prezentována v Berlíně

Na konci války, konfrontováni s blížící se porážkou, zničili nacisté řadu dokladů a dokumentů o vyvražďování evropských Židů. V terezínském ghettu byly například likvidovány materiály o deportacích do vyhlazovacích táborů a vysypán popel více než třiceti tisíc lidí, kteří tam zahynuli. O jejich smrti nemělo nic vypovídat. Ovšem již v Terezíně řada vězňů sbírala doklady o pronásledování, ale také o aktivitách vězňů. Jednou z takových iniciativ byla i záchrana seznamů deportovaných, o nichž podle nacistů neměl nikdo vědět. Ihned po osvobození pak například v Praze účastníci Dokumentační akce sbírali dokumenty a svědectví těch, kteří přežili. Brzy nato však byly tyto dokumenty rozděleny: zatímco část zůstala v Židovském muzeu v Praze, většina dokumentů byla převezena do Palestiny a je dnes uložena v izraelských archivech, a to zejména v Jad vašem, zčásti ale též v Beit Terezín v kibucu Givat Chajim Ichud. Významný soubor dokumentů byl shromážděn v Památníku Terezín a v Národním archivu v Praze, další materiály jsou pak rozptýleny po archivech na celém světě.

Badatel, ale například i student, který píše práci například o zdravotnictví v terezínském ghettu, o propagandě, o roli náboženského života či o terezínských přednáškách, tak musí navštívit přinejmenším několik archivů v různých zemích, mezi něž byly dokumenty rozděleny a v nichž jsou uloženy podle jiných pravidel. Vysoká míra fragmentace dochovaných materiálů je pro archivy holocaustu typická.

Projekt **Evropská infrastruktura pro výzkum holocaustu** má za cíl spojovat a zpřístupňovat informace o těchto rozptýlených archivních materiálech o holocaustu. Dvacet institucí z třinácti zemí Evropské unie a z Izraele po více než čtyři roky budovalo rozsáhlý portál s databází archivních fondů a sbírek týkajících se holocaustu. Projekt staví na inovativním využití humanitních digitálních věd a podporuje nové metodologické přístupy k výzkumu holocaustu. V současnosti nabízí portál (<https://portal.ehri-project.eu/>) informace o 1 828 archivech v 51 zemích, jež spravují sbírky týkající se holocaustu. Obsahuje 152 673 popisů archivních jednotek, od fondů a sbírek až po jednotlivé složky či dokumenty. Lze předpokládat, že portál EHRI změní způsob, jímž badatelé vyhledávají informace a připravují se na návštěvu archivu či na výzkum digitalizovaných materiálů přístupných online. Badatelé mohou také vyhledané materiály anotovat a přispívat tak k doplňování a vylepšování databáze.

26. března 2015 byly v Berlíně v budově Akademie věd pro Berlín a Braniborsko za přítomnosti představitelů Evropské komise, ministerstev školství a odborníků představeny výsledky projektu EHRI. Za Židovské muzeum zde v diskusi vystoupil Michal Frankl,

Prezentace Evropské infrastruktury pro výzkum holocaustu v Berlíně

vedoucí Odboru židovských studií a dějin antisemitismu, a prezentace se účastnili i další pracovníci muzea, kteří se podíleli na realizaci projektu.

Robert-Jan Smits, generální ředitel pro vědu a inovace Evropské komise, zde oznámil rozhodnutí o financování další fáze EHRI v rámci vědeckého programu Horizont2020. Evropská komise poskytne osm miliard Euro na další rozvoj projektu a na jeho rozšíření o další země, a to zejména ve východní Evropě. Partnerem projektu se také stane Muzeum holocaustu ve Washingtonu. Kromě podpory výzkumu o holocaustu Evropská komise projekt EHRI považuje také za vzor pro další projekty v oblasti digitálních humanitních věd, a to díky inovativnímu přístupu jak k integraci digitálních dat a jejich zpřístupnění, tak i s ohledem na jeho společenský dopad.

Židovské muzeum v druhé fázi projektu EHRI povede dílčí projekt „Nové pohledy na digitální archiv“, v jehož rámci bude spolu s dalšími partnery vyvíjet nové metody a nástroje pro prezentaci digitálních archivních dat a pro zpřístupnění odborných edic dokumentů v rámci portálu EHRI.

Terezínský výzkumný průvodce

Židovské muzeum v Praze v rámci projektu EHRI spolu s dalšími institucemi (z České republiky společně s Památníkem Terezín) vytvořilo detailní výzkumné průvodce, které virtuálně, v online prostředí, spojují materiály rozptýlené do různých archivů. Průvodce terezínským archivním materiálem (<https://portal.ehri-project.eu/guides/terezin>) tak na jednom místě zpřístupňuje rozsáhlou databázi 22 488 popisů archivních jednotek z Jad vašem, Beit Terezín, Židovského muzea v Praze a Památníku Terezín. Terezínský výzkumný průvodce je příkladem možností, které archivářům i badatelům nabízejí nástroje digitálních humanitních věd.

Data jsou propojena prostřednictvím klíčových slov a uživatelé k nim mohou také přistupovat prostřednictvím narativního tematického průvodce. Například vyhledáváním podle klíčového slova „Útěky“ získáme seznam 25 archivních jednotek týkajících se pokusů vězňů o útěk z ghetta z dat Židovského muzea v Praze, Památníku Terezín a Beit Terezín. Díky detailní katalogizaci míst uvnitř terezínského ghetta mohou badatelé nejen vyhledávat podle jednotlivých kasáren, domů či dalších objektů, ale mohou si také dokumenty zobrazit na mapě. K Magdeburským kasárnám, v nichž se nacházelo sídlo židovské „samosprávy“, si tak například můžeme zobrazit na osm set archivních popisů ze všech čtyřech archivů. Protože tým pracovníků EHRI data propojil se záznamy z databáze terezínských vězňů, je možné také strukturovaně vyhledávat podle jejich jmen (ovšem pouze u vězňů, kteří byli zavražděni – v souladu s ochranou osobních dat). Například ke jménu Jacoba Edelsteina, prvního „židovského staršího“ v Terezíně, tak ve všech archivech dohromady nalezneme 109 složek. K archivnímu materiálu je možné přistupovat také prostřednictvím strukturovaného přehledu oddělení „Židovská rada starších“, vedení ghetta, jež bylo podřízeno nacistům a muselo plnit jejich příkazy. Celkem 108 dokumentů a složek si tak můžeme zobrazit například při vyhledání Oddělení pro volný čas, jež se souhlasem nacistů organizovalo kulturní život v ghettu.

Terezínský výzkumný průvodce ale není určen pouze vysoce profesionálním a dějin Terezína znalým uživatelům. Nabízí proto uživatelům také krátké shrnutí dějin ghetta, časovou osu a příklady typických či zajímavých dokumentů. Lze doufat, že vzbudí nový zájem o dějiny ghetta a že se snad po dlouhých letech dočkáme i nového uceleného zpracování terezínských dějin.

PŘÍBĚH GISI FLEISCHMANN V KINU SVĚTOZOR

Večerní program pražského Kina Světozor patřil 20. ledna 2015 premiéře dokumentárního filmu Gisi, mapujícího příběh výjimečné ženy, která uvěřila, že podaří-li se jí shromáždit dostatek finančních prostředků, dokáže zastavit holocaust. Gisi Fleischmann se v Bratislavě postavila do čela skupiny, která usilovala o zastavení transportů do vyhlazovacího tábora v Osvětimi. Zůstala by zcela zapomenuta, nebýt desítek dopisů, které rozeslala do celého světa ve snaze získat dva miliony dolarů – přesně tolik požadovali nacisté jako výkupné za slib záchrany části evropských Židů. Premiéru zorganizovalo Židovské muzeum v Praze ve spolupráci s Velvyslanectvím Státu Izrael v České republice a Židovskou obcí v Praze u příležitosti 70. výročí osvobození Osvětimi.

Gisi Fleischmann (foto z rodinného archivu)

DEN OTEVŘENÝCH DVEŘÍ V PINKASOVĚ SYNAGOZE A GALERII ROBERTA GUTTMANNA

Židovské muzeum v Praze a Terezínská iniciativa uctily památku českých a moravských Židů z terezínského rodinného tábora, zavražděných v březnu 1944. V noci z 8. na 9. března 1944 bylo v plynových komorách Osvětimi-Birkenau zavražděno 3 792 českých a moravských Židů. Došlo k největší jednorázové vraždě československých občanů za druhé světové války. Přípomínka byla zahájena ranní tryznou pořádanou Terezínskou iniciativou v Památníku českých a moravských obětí šoa v Pinkasově synagoze. Od 11 hod pak byla Pinkasova synagoga zdarma otevřena veřejnosti. V průběhu dne se uskutečnily tři komentované prohlídky. Zdarma byla ve stejnou dobu zpřístupněna i nová výstava v Galerii Roberta Guttmanna *Zmařené naděje. Poválečné Československo jako křižovatka židovských osudů*.

Ředitel muzea Leo Pavlát promluvil na tryzně konané 8. března 2015

SLAVNOSTNÍ KONCERT VE ŠPANĚLSKÉ SYNAGOZE

Mezinárodní den památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti

Dne 27. ledna 2015 se ve Španělské synagoze konal slavnostní koncert u příležitosti připomenutí Mezinárodního dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti. V podání smyčcového kvarteta M. Nostitz Quartet na koncertě zazněly skladby

Josepha Haydna, Zikmunda Schula, Josefa Suka a Ernesta Blocha. Úvodní slovo přednesli Michal Borges, předseda správní rady NFOH a Leo Pavlát, ředitel Židovského muzea v Praze. Koncert se konal za podpory Nadačního fondu obětem holocaustu.

ROZHOVORY S PAMĚTNÍKY ŽIJÍCÍMI V USA

Jak jsme informovali v posledním Zpravodaji (4/2014), oddělení pro dějiny šoa ve spolupráci s archivem ŽMP natočilo v listopadu minulého roku v rámci svého orálně-historického projektu několik rozhovorů s pamětníky, kteří v současné době žijí v USA. Sbíрка rozhovorů čítá již bezmála 1 300 orálně-historických vyprávění a těší se velkému zájmu širší badatelské veřejnosti.

Peter Demetz, 2015

Rebecca Fried a Robert B. Fried, 2015

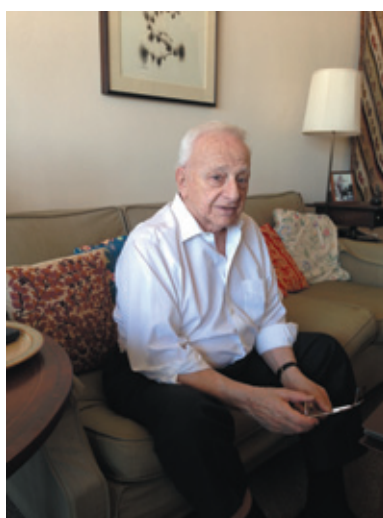
Nahrávání rozhovorů s pamětníky původem z Československa pokračuje a během února a března 2015 se orálně-historická sbírka rozrostla o další interview, jmenovitě s Peterem Demetzem, Rebeccou Fried, Paulem Graf Loewnerem a Georgem Wolfem. Všem pamětníkům patří velké poděkování za poskytnutí biografických vyprávění a fotografií.

Dalším pamětníkům, kteří v současné době žijí rovněž v USA (New York City), děkujeme za poskytnutí originálů dokumentů. George Sachs laskavě daroval dokumenty a fotografie rodin Sachs a Koretz, které se staly součástí sbírky osobních pozůstalostí, jež spravuje archiv Židovského muzea v Praze. Marion Feigl poskytla archivu další cenné dokumenty z pozůstalosti svého otce Hugo Feigla, přibližující jeho vztah s malířem Oskarem Kokoschkou; materiály doplní již existující archivní fond. Amira Kohn-Trattner darovala muzeu album fotografií z 30. let 20. století, dále dokumenty a další jednotlivé artefakty, vč. fotografií převážně pražské provenience, týkající se jak doby předválečné, tak i těsně poválečné.

Vnuk Rebeccy Fried **Robert B. Fried**, který byl přítomen nahrávání rozhovoru se svou babičkou, vzápětí navázal s Židovským muzeem v Praze spoluprací formou pravidelného sponzorského daru, kterým výrazně podpoří další nahrávání svědectví pamětníků pocházejících původně z českých zemí. Židovské muzeum v Praze mu tímto děkuje za projevený zájem a finanční dar. Více informací najdete na našich webových stránkách.

Paul Graf Loewner, 2015

George Wolf, 2015

NOVÉ PUBLIKACE

Na sklonku roku 2014 vydalo Židovské muzeum v Praze ve spolupráci s Asociací muzeí a galerií ČR a Českým výborem ICOM recenzovaný sborník *Akviziční a de-akviziční činnost muzeí a galerií*. Ve sborníku, který editorsky připravila Dana Veselská, jsou shrnuta vystoupení ze stejnojmenného semináře uspořádaného při příležitosti 20. výročí zahájení samostatné činnosti Židovského muzea v Praze jako nestátního subjektu. Publikace obsahuje celkem osm příspěvků pokrývajících široké spektrum otázek souvisejících s akvizičními a deakvizičními činnostmi muzeí a galerií. ŽMP je ve sborníku zastoupeno rozsáhlým kolektivním příspěvkem pracovníků odboru sbírek pod názvem *Akviziční a deakviziční činnost Židovského muzea v Praze v uplynulém dvaceti-letí (1994–2014)*. Sborník vyšel v nákladu 300 kusů v češtině, s anglickými sumáři za kapitolami, a je možné jej zakoupit přes [e-shop na webových stránkách muzea](#).

NOVÉ AKVIZICE

Nálezy z Třešti u Jihlavy

Knihovna Židovského muzea v Praze byla na konci roku 2014 kontaktována paní V. Brodinovou z Třešti u Jihlavy, která při rekonstrukci svého domu našla hebrejské knihy a dokumenty. Třešť byla významným židovským centrem, zachovalo se zde ghetto, synagoga i židovský hřbitov. Nalezené předměty patří původnímu majiteli domu, Gustavu Strausovi (1906–1944), který byl v roce 1942 z Třešti deportován do Terezína a posléze v roce 1944 do Osvětimi, kde zahynul. Předměty byly nalezeny zazděné v podlaze. Jedná se o 214 knih převážně liturgické povahy. Jsou zde obsaženy rovněž některé osobní věci G. Strausse a soukromá korespondence. Celý nález paní Brodinová laskavě věnovala Židovskému muzeu v Praze, za což jí patří velké poděkování. Předměty byly v lednu 2015 převezeny do muzea a následně budou zpracovány, případně zařazeny do fondu.

Místo nálezu knih zazděných v podlaze soukromého domu v Třešti

Knihy nalezené v Třešti

Soubor mincí z lodžského ghetta

V závěru roku 2014 se Židovskému muzeu v Praze podařilo do svých sbírek získat soubor šesti mincí, které byly za války užívány jako platidlo v lodžském ghettu. Stejně jako v terezínském ghettu nebylo jeho obyvatelům dovoleno používat standardní měnu. K tomuto účelu byly raženy zvláštní mince z hliníku a hořčíkové slitiny. Získaný soubor obsahuje čtyři mince v nominální hodnotě deseti marek a dvě mince v nominální hodnotě pěti marek s vyobrazením šesticípé hvězdy, nápisem „Getto“ a datací 1943 na aversu a vyznačenou příslušnou nominální hodnotou na reversu. Vzhledem k malé odolnosti materiálu těchto nouzových mincí a také způsobu likvidace obyvatel lodžského ghetta se dochované originální exempláře těchto platidel vyskytují jen velmi

zřídka. Soubor pochází z renomované francouzské soukromé sbírky a byl získán na aukci specializované aukční síně Tradart, která se konala v Bruselu 18. prosince 2014.

RESTAURÁTORSKÉ DÍLNY

V restaurátorských dílnách Židovského muzea v Praze finišují přípravy exponátů pro novou stálou expozici v Maiselově synagoze. Restaurátorská dílna papíru se věnuje především přípravě 22 faksimilií, a to jak plošných listinných dokumentů, tak knižních vazeb (rukopisů a tisků). Opraveny a upraveny byly také některé původní faksimilie, které byly umístěny ve stálé expozici již dříve a budou nyní znovu použity. Kromě toho dohlíželi pracovníci dílny také na výrobu dvou mimořádně náročných faksimilií (rukopisy na pergamenu), které byly zhotovovány externě. V restaurátorské dílně textilu byly provedeny konzervační zásahy u třech synagogálních textilií – jejich části (třásně, podšívky) byly demontovány, vyčištěny a upraveny a vráceny na původní místo. Nejná-

ročnější byla, vzhledem k celkové hmotnosti, práce a manipulace se synagogální oponou Meira Tauska, kterou v roce 1673 zhotovil Berl, syn Ejzaka Chajata (krejčího). Dva pláštíky byly restaurovány externě; také v těchto případech pracovníci dílny kontrolovali průběh restaurátorských prací. V restaurátorské dílně kovů bylo pro novou expozici v Maiselově synagoze restaurováno a konzervováno celkem 17 sbírkových předmětů, převážně ze stříbra. Jednou z výjimek bylo cínové cechovní znamení řeznického cechu ve tvaru klíče. Předmět byl zhotoven v roce 1620 a později byl doplňován a upravován. S cechovním znamením bylo v průběhu staletí často manipulováno, což

v měkkém materiálu zanechalo četné neodstranitelné stopy. S používáním a vystavováním předmětu souvisely stopy vosků, barev a nečistot na povrchu předmětu, které musely být odstraněny velmi citlivě, aby nedošlo k mechanickému poškození znamení.

MAISELOVA SYNAGOGA – PŘÍPRAVA NOVÉ EXPOZICE

První z projektů, realizovaný v rámci transformace stálých expozic Židovského muzea v Praze – nová expozice **Židé v českých zemích, 10. – 18. století** v Maiselově synagoze – se blíží ke svému dokončení.

Budova synagogy a její bezprostřední okolí prošly během posledního roku úspěšnou rekonstrukcí. Dne 19. března úspěšně proběhlo kolaudační řízení stavby; kolaudace proběhla hladce, bez jakékoliv závady. Zástupci veřejných organizací byli s výsledkem velmi spokojeni. Kromě vnější a vnitřní architektury obdivovali též nové řešení předzahrádky, zřízení toalet, nový vzhled vitrín i využití moderních audiovizuálních prvků.

V současné době se chystá instalace expozice, jejíž přípravy probíhaly od r. 2011 (autory scénáře jsou Iveta Cermanová a Alexandr Putík, architektem Ing. Arch. Hynek Fetterle). Nová expozice na základě nejnovějších výsledků bádání a s ohledem na moderní muzeologické trendy ztvárňuje téma předmoderních židovských dějin v českých zemích.

Rekonstruovaná Maiselova synagoga před instalací nové expozice

Jejím hlavním cílem je přehlednou, srozumitelnou a zároveň poutavou formou zprostředkovat návštěvníkovi představu o vnitřním životě zdejších židovských obcí i o jejich mnohostranném vztahu s majoritní společností.

Základním nositelem informace a prostředníkem mezi minulostí a návštěvníkem jsou předměty ze sbírek Židovského muzea v Praze, představené v náležitém historicko-kulturním kontextu, které doplňují exponáty ze sbírek dalších českých a zahraničních institucí. Vystavené předměty budou prezentovány v nových klimatizovaných vitrínách s využitím moderních způsobů osvětlení.

Expozice nově integruje též audiovizuální prvky – návštěvník si bude moci na dotykových obrazovkách prolistovat cenné hebrejské rukopisy a tisky, historické plány židovských sídlišť či vyhledávat v databázi významných židovských osobností a zaujme jej jistě také atraktivní projekce starých českých a moravských synagog.

Hlavním audiovizuálním exponátem je několikaminutový unikátní průlet Pražským židovským městem v jeho před-asanační podobě podle Langweilova modelu Prahy, vzniklý na základě spolupráce mezi ŽMP, Muzeem hlavního města Prahy a ČVUT.

MUZEJNÍ ROK 2014 V ČÍSLECH

- Židovské muzeum v Praze navštívilo celkem 579 690 návštěvníků.
- Tři krátkodobé výstavy v Galerii Roberta Guttmanna zhlédlo 29 329 zájemců.
- Třináct putovních výstav bylo instalováno v 65 školách a muzeích v České republice a třech zahraničních institucích (Německo, Slovensko, Belgie).
- Bylo konzervováno či restaurováno 98 sbírkových předmětů.
- Bylo digitalizováno 3 233 sbírkových předmětů.
- Fotoddělení zdigitalizovalo více než 6 000 záběrů archivních a knihovních materiálů.
- V rámci genealogického výzkumu pražských židovských rodin bylo do genealogické databáze vloženo dalších cca. 1 000 osob. Celkem databáze nyní obsahuje 14 100 osob ze zamýšlených přibližně 20 000.
- Muzejní archiv zaznamenal 162 badatelských návštěv (studovalo zde 76 badatelů, ke studiu bylo předloženo 1 044 evidenčních jednotek).
- Knihovna ŽMP byla obohacena o 1 216 svazků. Velká část byla získána dary či výměnou.
- Pracovníci knihovny vytvořili 2 433 záznamů v rámci odborné katalogizace knih, časopisů a jednotlivých článků či statí. Ke konci roku elektronický katalog knihovny ŽMP obsahoval více než 55 800 záznamů.
- V knihovně a multimediálním centru se uskutečnilo 1 062 badatelských návštěv, během roku bylo z fondu knihovny vypůjčeno 3 007 dokumentů.
- Do dobrovolnického programu muzea se zapojilo 20 osob, většinou studentů.
- Kulturních a vzdělávacích programů muzea se zúčastnilo 8 500 žáků a studentů.
- Programů a seminářů se v Praze zúčastnilo 923 studentů z Německa, USA, Velké Británie, Hongkongu, Kanady a Izraele.
- V Praze a Brně proběhlo 129 večerních programů pro 3 615 návštěvníků.
- Ve Španělské synagoze se uskutečnilo 243 koncertů.
- Muzeum v roce 2014 spolupracovalo se 152 tuzemskými a 109 zahraničními politickými, administrativními, kulturními, akademickými a vzdělávacími institucemi.

KRÁTKÉ ZPRÁVY

Archiv muzea opět otevřen

Archiv Židovského muzea v Praze byl včetně badatelny po rekonstrukci opět otevřen veřejnosti. Otevírací doba badatelny: úterý a čtvrtek 9–12 hod. a 13–17 hod.

Uzavření části depozitáře sbírky vizuálního umění pokračuje

Z důvodu rekonstrukce je od 15. 9. 2014 do odvolání uzavřen depozitář Sbírkou vizuálního umění. Během této doby není možný přístup ke sbírkovým předmětům ze souboru malby, kresby, grafiky a plastiky pro studijní účely a nemohou také probíhat zápůjčky z této části sbírkového fondu muzea. K opětovnému zprovoznění depozitáře s největší pravděpodobností dojde koncem dubna 2015. Omlouváme se za případné komplikace a děkujeme za pochopení.

Nové občerstvení pro návštěvníky v Informačním a rezervačním centru

Návštěvníci muzea i kolemjdoucí nyní mohou zakoupit čerstvě lisované ovocné šťávy, sladké i slané občerstvení a celou řadu košer potravin v nově otevřeném občerstvení *flavours FRESH BAR* v Informačním a rezervačním centru ŽMP v Maiselově 15. Členové ŽOP zde po předložení členského průkazu získají 10% slevu na každý nákup.

Prořez javorů před Maiselovou synagogou

Ve dnech 23. – 27. února 2015 proběhl plánovaný prořez stromů před Maiselovou synagogou. Akci schválil Odbor životního prostředí Městské části Praha 1 v rámci preventivní údržby. Celkem byly prořezány čtyři javory mléče, které vzhledem ke ztíženým podmínkám vykazovaly sníženou vitalitu.

VÝZNAMNÉ NÁVŠTĚVY

V pondělí 2. března 2015 navštívil novou výstavu *Zmařené naděje. Poválečné Československo jako křižovatka židovských osudů* velvyslanec Státu Izrael v České republice JE Gary Koren.

Ve středu 11. března 2015 navštívil ředitele ŽMP Leo Pavláta nový velvyslanec Španělska v ČR JE Pedro Calvo-Sotelo v doprovodu rady pro kulturní záležitosti Pabla Rupézeze.

Členka Společnosti přátel Židovského muzea v Praze a jeho dlouholetá významná sponzorka MUDr. Ivana Dubá ze Švýcarska muzeum navštívila 13. března 2015 a seznámila se s jeho nejnovějšími projekty. Na základě své každoroční finanční podpory umožní svým darem například i zrestaurování vybraného sbírkového předmětu.

Dr. Dubá navštívila výstavu *Zmařené naděje. Poválečné Československo jako křižovatka židovských osudů* v Galerii Roberta Guttmanna

Na návštěvě v odboru sbírek ŽMP

Vydává Židovské muzeum v Praze, U Staré školy 1, 110 01 Praha 1
www.jewishmuseum.cz
IČO 60459263
Bankovní spojení: Commerzbank, AG, Jugoslávská 1, 120 21 Praha 2
Účet pro vnitrostátní platby v Kč: 10426398/6200
Účet pro platby v EUR: 1042639, IBAN: CZ60 6200 0000 0000 1042 6398
Účet pro platby v USD: 1042639, IBAN: CZ22 6200 0001 0700 1042 6398
SWIFT CODE: COBACZPXXXX
Pro poskytování darů uvádějte variabilní symbol 1382002
MK ČR E16832
Redakce: Kateřina Honskusová, Jiří Tejkal
Fotografie: ŽMP
Grafický návrh: Jan Jiskra
Grafická úprava: Vladimír Vašek

